

ДЛЯ ЛЮДЗЕЙ І ПРА ЛЮДЗЕЙ

Для каго сёння пішучь пісьменнікі? Дзеля чаго? Здаецца, намагаюцца ўхапіць Бога за бараду ці хаця б патрапіць палыцам у неба. Адарвання ад рэальнасці, іх творы ўтвараюць, дакладней, пашыраюць і без таго велічэзную прорву непаразумення з соц്യумам, падкрэсліваюць асабістую выбранаць, багемнасць і пераўзыходжанне ўласнага эга над усім астатнім. Яны забываюць ці забылі, што кніга павінна адлюстроўваць жыццё і лёсы людзей і пісацца ў першую чаргу для тых самых людзей, а не дзеля таго, каб здзівіць ці пацешыць самога сябе, маўляў, во як я магу, а яшчэ і так, і гэтак...

Таму, калі пачаў чытаць новую кнігу Уладзіміра Гаўрыловіча «Палешукі», выдадзеную КПУП «Калор» горада Мазыра ў мінулым годзе, быў прыемна ўражаны: напісана для людзей і пра людзей. Між іншым, гэта трылогія, змешчаная ў адной кнізе.

Першы раман, які называецца «Забранае шчасце», распавядае пра падзеі часоў калектывізацыі ў вясковых мясцінах Палесся непаладзёк ад украінскай мяжы. Аўтар з вялікай любоўю апісвае прыроду роднага краю, з пашанай дзеліцца назіраннямі за працай вяскоўцаў. Асабліва ўдала выйшлі сцэны, датычныя касьбы ў самым пачатку твора, якія, думаю, маюць неабліга шанцы неўзабаве стаць класічнымі. Адчуваецца, што сваіх герояў аўтар любіць бязмежна, нават адмоўных. Будзе ці, хутчэй, пляце сюжэт вакол дзвюх закаханых пар, якія трапляюць волюю часу ў мясарубку той «волі», што прынеслі з сабой саветы. Тыповыя абставіны, датычныя ненаеднай машыны смерці, Уладзімір Гаўрыловіч усё ж падае па-свойму, хоць падрыхтаваны чытач знойдзе падабенства з імі ў «Людзях на балоце» Мележа, «Мужыках і бабах» Мажаева, «Любавіных» Шукшына, «Стагоддзі Якава» У. Ліса. І гэта нядрэнна. Дрэнна тое, што прадзэс калектывізацыі праходзіў па аднолькавых сцэнарах ва ўсіх кутках былога Савецкага Саюза, калі

сапраўдных гаспадароў, якія ўмелі і любілі працаваць, знішчалі і аб'яўлялі ворагамі народа, а лайдакоў, абібокаў і п'яніц прызначалі іх спадчыннікамі. Калі ворагі назначаліся проста за тое, што некаму не спадабалася, як ты зірнуў на таго або іншага нібыта прадстаўніка ўлады, альбо суседа, альбо менш шчаслівейшага абранніка адной на дваіх дзяўчыны. Ну і дзяцей ворагаў народа таксама не шкадавалі. Як сказаў адзін з персанажаў рамана «Забранае шчасце» следчы Калатовіч (з цёмным мінулым, між іншым, уваходзіў на малалецтва ў банду і здаў яе з-за ўласнай боязі), дзеці нічым не адрозніваюцца ад сваіх бацькоў, таму павінны быць знішчаны следам за імі. Падобныя следчыя, атрымаўшы ўладу, больш за ўсіх шчыравалі ў вынішчэнні чалавечай годнасці, бо самі яе ніколі не мелі.

Зразумела, што «мясарубка» калектывізацыі не пашкадавала галоўных герояў. З дзвюх пар засталася адна, па адным чалавеку з кожнай.

Найбольшая адметнасць рамана, нават смак — яго мова. Мова, на якой размаўляюць героі, жывая, сапраўдная, не такая, як амаль ва ўсіх сённяшніх творах, здаецца, нібыта перакладных. І ў гэтым яго сіла.

Аднак...

Наступны раман трылогіі «Палешукі», які даў назву і, уласна, самой трылогіі, ужо не ўспрымаецца такім крутым, як першы. Падзеі адбываюцца напярэдадні Другой сусветнай вайны і на пачатку яе. Аўтар расказвае пра шчаслівае калгаснае жыццё, ды за шчасце палешукі лічаць маладую крапіву — з яе гатуюць ежу, бо больш няма з чаго. Вайна ж вярнула да родных палаткаў пацярпелых ад савецкай улады, якія помсцяць жыхарам за свае крыўды крывёй і знішчэннем. І зноў галоўныя героі ў эпіцэнтры гульні жыцця са смерцю, што заканчваецца, у рэшце рэшт, нічыёй.

Непаўторнасць паляшучкай мовы аўтар тут захаваў, але сам раман падаецца такім жа недапечаным, як партызанскі хлеб: адчуваецца, што ствараўся ён цяжка. І калі ў першым рамане верыш кожнаму слову, то ў другім ужо веры той няма. Бо і пісьменнік, хоць і вядзе рэй, здаецца, вагаецца, сумняваецца. На жаль.

Трэці раман пад назвай «Тут твае карані» і да буйной формы не дасягае як па аб'ёме, так і па змесце. Гэта хутчэй апавяданне, напісанае, каб завяршыць усе сюжэтныя лініі і назаўжды адасобіцца ад твора, які ўжо надакучыў, ці адмыслова напісаны кавалак да папярэдніх дзеля ўдзелу ў конкурсе. Знікла ў ім і мова, якая з'яўлялася неацэнным багаццем, даказваючы той факт, што сучаснасць (а падзеі апошняй часткі «Палешукоў» адбываюцца ў пачатку дваццаці першага стагоддзя) забівае ўсё сапраўднае і жывое, бо светам кіруюць фарматы, у якіх няма месца тым з'явам, якія маюць хоць каліва індывідуальнасці. А шкада. У трэцяй частцы аўтар мог бы разгарнуцца на ўсю моц свайго таленту, калі б папрацаваў больш грунтоўна.

Такім чынам, мушу падсумаваць наступнае: Уладзімір Гаўрыловіч — добры пісьменнік, таленавіты, пра што сведчыць першы раман трылогіі. Але пры раскрыціці тэм падобнага кірунку творца мусіць напісаць працяг не горшы за папярэдні твор.

Мікола АДАМ

